

ДО 70-РІЧЧЯ СЕРГІЯ ДМИТРОВИЧА КРИЖИЦЬКОГО

11 грудня 2002 р. виповнилося 70 років від дня народження видатного українського вченого Сергія Дмитровича Крижицького.

Сергій Дмитрович народився 1932 р. у Києві в сім'ї службовців. Успішно закінчивши Київську художню середню школу, він у 1954 р. вступив на факультет архітектури Київського художнього інституту. Після закінчення інституту в 1960—1964 рр. працював на посаді архітектора і потім — молодшого наукового співробітника в Науково-дослідному інституті теорії та історії архітектури. З 1964 р. і понині його професійна діяльність нерозривно пов'язана з Інститутом археології НАН України, де він написав дисертації на здобуття кандидата історичних наук (1968) і доктора архітектури (1980). У 1974—1981 рр. він завідував заповідником «Ольвія», який практично створив заново. З 1981 р. С.Д. Крижицький очолює відділ античної археології і разом з цим з 1987 р. є заступником директора Інституту археології НАН України.

За час його керівництва відділом античної археології і фундаментальними плановими темами вперше істотно зросла і розширилась наукова діяльність усіх його співробітників, які займаються розробками різних проблем з історії, духовної і матеріальної культури та археології античних держав Північного Причорномор'я VI ст. до н. е. — V ст. н. е. Загалом С.Д. Крижицький і очолюваний ним науковий колектив значно поповнили джерелознавчу та історико-культурну базу публікацією низки узагальнювальних наукових праць монографічного характеру та наукових статей. Саме він уперше поставив консервацію та часткову реставрацію будівельних залишків Ольвії на науковий рівень, запровадив та досі здійснює керівництво плановими темами історико-археологічного заповідника «Ольвія» НАН України, який нещодавно став національним, у чому й велика заслуга С.Д. Крижицького та його учнів.

Протягом 1972—1994 рр. С.Д. Крижицький беззмінно очолював Ольвійську археологічну експедицію Інституту археології НАН України, нині є її науковим керівником. Саме він свого часу ініціював нові проекти щодо дослідження не лише Ольвії та її некрополя, а й численних поселень сільськогосподарської округи. За роки роботи вченого Ольвійська експедиція стала базою якісно нової методики розкопок і розвідок, упровадження нових принципів класифікації, фіксації та реставрації археологічних пам'яток, а також проведення масштабних підводних археологічних досліджень.

Науковий доробок Сергія Дмитровича налічує близько 200 праць, опублікованих в українських і зарубіжних виданнях. До найважливіших з них належать фундаментальні монографії «Жилые ансамбли древней Ольвии» (1971), «Ольвия. Историографическое исследование архитектурно-строительных комплексов» (1985), «Архитектура античных государств Северного Причерноморья» (1993), «Ольвия. Античное государство в Северном Причерноморье» (1999, у співавторстві) та ін.

Крім того, С.Д. Крижицький брав участь у написанні понад 10 колективних узагальнювальних праць, очолюючи авторські колективи.

За участю С.Д. Крижицького видано також навчальні посібники для студентів вищих навчальних закладів — «Давня історія України» (1994, т. I) і «Великая Скифия» (2002). За кордоном видано монографію «Olbia. Eine altgriechische Stadt im nordwestlichen Schwarzmeerraum» (Лейден, Нью-Йорк, Кельн, 1995, у співавторстві).

До особистого внеску С.Д. Крижицького у розробку наукових проблем належать дослідження характеру грецької колонізації в районі Ольвії і створення її моделі; вивчення залежності розвитку цієї держави від змін довкілля; визна-

чення демографічного потенціалу в самому місті, його сільській околиці, сусідній Тірі; вивчення взаємовідносин Ольвії і скіфів у V ст. до н. е.; створення історичної періодизації Ольвійського полісу. Були також розроблені принципи реконструкції відкритих залишків античних житлових будинків Північного Причорномор'я, класифікації типів житлових будинків і античних кладок стін. Сергій Дмитрович особисто виконав понад 50 графічних реконструкцій житлових будинків і кількох північнопричорноморських храмів, двох курганів, західних міських воріт і центральної частини Ольвії. Він також уперше у вітчизняній історіографії створив історію домобудівництва античних держав Північного Причорномор'я з визначенням його локальних і загальних особливостей, періодизації його розвитку, обґрунтуванням загальних закономірностей, які проявились у використанні на ранніх етапах земляного домобудівництва і виокремлення будинку колоніста, а також двох основних планувальних принципів. С.Д. Крижицький приділив значну увагу створенню історії архітектури античних міст Північного Причорномор'я, зокрема виокремленню особливостей змішаного греко-варварського стильового напрямку в архітектурі, а також специфіки північнопричорноморської школи.

Під науковою редакцією Сергія Дмитровича вийшла у світ велика кількість монографій і збірників статей. Упродовж довгого часу він є заступником головного редактора журналу «Археологія», членом редколегії журналів «Вестник древней истории» (Москва), «Ancient Civilizations from Scythia to Siberia. An International Journal of Comparative Studies in History and Archaeology» (Лейден), «Проблемы истории, филологии, культуры» (Москва; Магнітогорск), а також одним з головних редакторів румунсько-українського журналу «Interacademika».

С.Д. Крижицький віддає чимало часу підготовці і становленню молодих науковців. Серед його учнів є вже досить відомі фахівці, кандидати історичних наук, які досліджують різні проблеми з античної і скіфської археології.

Учений також проводить значну науково-організаційну та координаційну діяльність, налагоджує активне співробітництво із зарубіжними колегами. Його призначено головою Українсько-румунської комісії з історії, археології, етнології та фольклористики при Президії НАН України.

Як відомий фахівець у галузі античної історії і культури, визнаний у нашій країні та за кордоном, С.Д. Крижицький був нагороджений у 1994 р. премією М.О. Макаренка, а в 1997 р. — Почесною грамотою Російської Академії наук. Його обрано академіком Української академії архітектури та почесним доктором Науково-дослідного інституту теорії та історії архітектури і містобудівництва.

Загалом керівництво С.Д. Крижицького протягом 20 років відділом античної археології, в якому сформувались основні кадри українських антикознавців — доктори й кандидати наук, дає змогу констатувати успішну підготовку спеціалістів і створення сучасної української школи української античної археології та історії Північного Причорномор'я, яка визнана і вже добре відома в Україні та за її межами.

У зв'язку з 70-річчям колектив Інституту археології НАН України, співробітники античного відділу зичать Сергію Дмитровичу довгих років життя, міцного здоров'я, нових творчих здобутків на ниві наукової діяльності.

Саме до 70-річчя С.Д. Крижицького античний відділ ІА НАН України підготував збірку наукових праць його учнів та колег.